

Inleiding

De activiteiten van Historisch Beetsterzwaag in het jaar 2024 waren weer zeer divers. Een kleine maar actieve club van gedreven vrijwilligers kwam geregeld bij elkaar om elkaar te inspireren, ideeën uit te wisselen en de ideeën om te zetten in acties. De doelstelling van de Stichting, nl. 'het bevorderen van kennis over de historie van Beetsterzwaag en het cultureel erfgoed en het instandhouden daarvan' werd hiermee uitgedragen.

Rondleidingen

In het seizoen 2023-2024 zijn meer dan 400 personen rondgeleid. Het gaat dan om 'adellijk wandelen', een zgn. 'instap-rondleiding' (rondleiding zonder aanmelding, op een vaste zaterdag van de maand om 14.00 uur) door de Hoofdstraat van Beetsterzwaag en rondleidingen op aanvraag van personen of organisaties, in totaal werden er 34 rondleidingen gegeven. Daarnaast was er tijdens de Loman-tentoonstelling op gezette tijden (in totaal 4x) een speciale Loman-rondleiding (zie: tentoonstellingen). Op Open Monumentendag waren er speciale rondleidingen over het kerkhof.

Tentoonstellingen en lezingen

Op een zonnige 18 mei werd door burgemeester Andries Bouwman de tentoonstelling 'Jan Loman, veelzijdig kunstenaar' geopend. Deze gratis toegankelijke tentoonstelling was tot begin oktober te zien in de Overtuin van het Lycklamahûs.

Het Loman project was financieel mogelijk gemaakt door de Van Teyensfundatie en de gemeente Opsterland en was een samenwerking met Museum Opsterlân.

Parallel aan deze buitententoonstelling in Beetsterzwaag was er in Museum Gorredijk een expositie met als titel 'Door de ogen van Jan Loman'.

Ook Museum Dr8888 besteedde in het Vriendenkabinet aandacht aan deze kunstenaar.

De buitententoonstelling bestond uit priëlen die de bezoekers aan de hand van teksten en foto's meenam in leven en werk van Jan Loman (1918-2006). Hij groeide op in Gorredijk en na studie en werk elders, woonde hij vanaf 1963 tot aan zijn dood in Beetsterzwaag. Hij was kunstschilder, graficus, beeldhouwer en dichter, o.a. van haiku's.

Zijn bekendste werk is het tijdloze logo van de Waddenvereniging.

Kunstwerken waren op ware grootte afgebeeld met korte toelichtingen.

In augustus werd de tentoonstelling uitgebreid met doeken van foto's van fotograaf Guido van den Berg, samen met foto's van Jan Loman.

Een ringband op A3 werd uitgegeven als tentoonstellingscatalogus.

Elke plaats had zijn eigen randprogrammering. Zie ook
<https://www.historischbeetsterzwaag.nl/janloman2024/>

Voor Beetsterzwaag was dat:

Loman wandeling: een 2,6 km lange wandeling op eigen gelegenheid langs Loman's kunstwerken in Beetsterzwaag. Deze wandeling is nog verkrijgbaar bij het Toeristisch Informatie Punt (Drogisterij Ans).

Loman rondleiding (mei t/m september maandelijks, op zaterdag middag)

Een rondleiding met gids langs de werken van Jan Loman en achtergrond-informatie daarover.

Loman lezing 25 juli

Kunsthistoricus en Loman-kenner Fred Wagemans gaf een lezing over de kunsthistorische betekenis van Jan Loman. De lezing vond plaats in het Lycklamahûs en is nog te vinden op www.historischbeetsterzwaag.nl/lezingen

Haiku workshop 10 juli

In de inspirerende omgeving van de Tropische Kas lieten 12 taalliefhebbers o.l.v.

Marijke Heijloo, neerlandica, in de Tropische Kas hun creativiteit stromen en omzetten in haiku's

Omrop Fryslân maakte een documentaire over leven en werk van Jan Loman met opnames in Beetsterzwaag en Gorredijk en met uitgebreide medewerking van Historisch Beetsterzwaag.

Deze documentaire is nog steeds te bekijken via de website.

Tijdens de Friese Museumnacht op 28 september in de Tropische Kas werd de tentoonstelling afgesloten door burgemeester Andries Bouwman.

De werkgroep tentoonstellingen bestond dit jaar uit: Josien van den Berg, Jikke Dickhoff-Huisman, Martine Mees (Cultbee), Heleen Verhage en Gerda Vermeer. Vanuit deze werkgroep was er veel afstemming met Museum Gorredijk over de te tonen kunstwerken, de voortang, de marketing etc.

Evenals vorig seizoen werd er in het Activiteitscentrum voor ouderen It Klaverblêd een drietal lezingen gegeven door Historisch Beetsterzwaag (Sijanda Jelsma & Heleen Verhage). Dit waren geanimeerde bijeenkomsten op 31 januari, 28 februari en 20 maart. Onderwerpen: Lyndenstein/fam. Van Lynden, Lauswolt en 'Een Friese Jonker in de Oriënt' over Tinco Lycklama à Nijeholt.

Eerdere tentoonstellingen waren aanleiding tot een aantal vervolgprojecten:

- Na raadpleging van diverse experts bleek een restauratie van het schilderij 'Rijnhard en Ypkjen' niet mogelijk te zijn, dan wel te kostbaar om te laten uitvoeren. Het schilderij heeft een nieuwe achterkant gekregen en daar blijft het bij.
- De ontdekking van een kist met bouwtekeningen van de (ver)bouw van Huize Lyndenstein tot kinderziekenhuis, was aanleiding om advies in te winnen bij Johan de Haan (senior inspecteur erfgoed). Hij vond de tekeningen van dermate historisch belang dat inventarisatie en documentatie zinvol was. Alle tekeningen zijn gefotografeerd (werkgroepje bestaande uit Jikke Huisman, Gerda Vermeer en Jan Woudstra) en in boekvorm uitgebracht. De gemaakte foto's zijn voor geïnteresseerden te raadplegen via google drive.
- In vervolg op de tentoonstelling Jeanne Bieruma Oosting terug in Beetsterzwaag (2022) deed zich de mogelijkheid voor om via een veiling een schilderij van haar hand van het Ruurd Huisje te bemachtigen. In onderling overleg is besloten dat dit een passende aanschaf zou zijn voor Museum Opsterlân in Gorredijk. Historisch Beetsterzwaag heeft een

financiële bijdrage geleverd om deze aanschaf mogelijk te maken. De overhandiging vond plaats op 8 maart.

- Zilveren troffel t.g.v. (waarschijnlijk) eerstesteenlegging Huize Lyndenstein: Deze is door de eigenaar op 8 maart in bruikleen gegeven aan Museum Opsterlân. Hierbij is bemiddeld door Jikke Huisman, vrijwilliger van Historisch Beetsterzwaag.
- Dierenriembeelden: deze beelden (12 stuks) stonden ooit in de Overtuin. Na vernieling van 7 beelden zijn de 5 overgebleven beelden in het bezit gekomen van het Koninklijk Fries Genootschap en opgeslagen in het depot van het Fries Museum. Al in 2021 zijn gesprekken gestart om de beelden terug naar Beetsterzwaag te brengen en het onderhoud te regelen. In 2024 is de fondsenwerving gestart. Wanneer dat rond is, worden de beelden geplaatst in de voortuin van Lyndenstein, hopelijk in de zomer van 2025.

Archieven

Overleg met de Gemeente Opsterland heeft erin geresulteerd dat er voor Historisch Beetsterzwaag archiefruimte beschikbaar is gekomen in de kelder van het Gemeentehuis. In het verslagjaar kon als eerste het archiefmateriaal wat Jelle Terluin (amateurhistoricus en vrijwilliger bij Historisch Beetsterzwaag) door de jaren heen had verzameld, worden overgeplaatst. De werkgroep was klein (Nardus Huiskes, Sijanda Jelsma), maar de verzette hoeveelheid werk was groot!

Gebouwen en materieel erfgoed

Het Gemeentelijk Monumentenbeleid was verschillende malen onderwerp van gesprek met Gemeente Opsterland. Verwachting is dat in de loop van 2025 de definitieve criteria duidelijk worden en welk panden met deze status worden aangewezen.

Tolman-locatie/terrein Loman-huis: In 2023 maakten omwonenden en anderen, o.a. Stichting Historisch Beetsterzwaag bezwaar tegen het door de Gemeente ter inzage gelegde voorontwerp bestemmingsplan herinvulling van deze locatie. In het verslagjaar werd duidelijk dat de plannen nog geen vaste vorm hebben aangenomen. Waar mogelijk woonde Stichting Historisch Beetsterzwaag ook in 2024 informatieve gesprekken geïnitieerd door de Gemeente, bij.

Open Monumentendag (14 september): Oude routes, netwerken en verbindingen

De Slogan van 2024 was: 'Onderweg'. Ook dit jaar werd de Open Monumentendag door Historisch Beetsterzwaag aangegrepen om de historie van Beetsterzwaag en Olterterp bij het grote publiek onder de aandacht te brengen. Een werkgroep o.l.v. Sijanda Jelsma zag kans om het thema weer op informatieve en ludieke wijze uit te werken. Een klein, speciaal voor deze dag samengesteld boekwerkje (met informatie over de beurtvaart, de tram, de oude vaarten, de Commissieweg, het Kerkepad en de Zandlaan) was voor een gering bedrag te koop.

Enkele historische panden in de Hoofdstraat waren open voor publiek en ook de Van Teyens Fundatie had haar regentenkamer opengesteld. Hier was een gids aanwezig voor informatie. Drie historische personages liepen rond en ontmoetten en bevroegen elkaar waarheen de ander onderweg was. Wilde verhalen, Gregoriaans gezang en een luchtig lied over rijden in een rijtuig wisselen elkaar af, waarna de mannen ieder huns weegs gingen. De acts werd enthousiast ontvangen door het vele (hoeveel?) publiek.

De Dorpskerk had een tentoonstelling over doopjurken en er waren rondleidingen over het kerkhof onder de titel: 'Op weg naar de hemel'. Gekostumeerde echtparen kon men tegenkomen (en ermee in gesprek gaan) in zowel Olterterp als in de Hoofdstraat van Beetsterzwaag. Uitvergrotingen van oude landkaarten brachten soms amusante gesprekken tussen de bezoekers op gang.

De informatiekraam van de Stichting Historisch Beetsterzwaag werd goed bezocht.

Speciale vervoermiddelen waren ook te bewonderen: een tweetal oldtimers van de ...club waren bij de ingang van de Lycklamatuin opgesteld. En binnen in het Lycklamahuis was er ander vervoer te bewonderen: een antieke speelgoedtrein van rond 1900 uit een adellijke familie.

De al jaren bestaande combinatie met het Kunstweekend bleek wederom een goede greep.

De Open Monumentendag werd georganiseerd door het bestuur, in samenwerking met Martine Mees van Cultbee die verantwoordelijk was voor het Kunstweekend.

Funerair Erfgoed

In Beetsterzwaag is een Commissie Funerair Erfgoed actief, bestaande uit vrijwilligers van de Kerkelijke Gemeente en Historisch Beetsterzwaag samen. Inventarisatie en beoordeling van de historische waarde per graf en evt. restauratie van de graven op het kerkhof bij de Dorpskerk, is het doel. Daarvoor is nader onderzoek door een externe deskundige nodig. De financiering hiervan wordt nog onderzocht, er is een aanvraag ingediend bij de Van Teyens Fundatie.

Daarnaast is er vanuit de Stichting Historisch Beetsterzwaag contact met de nabestaanden van een aantal graven op de begraafplaats van Oud Beets met als doel door onderhoud de graven in stand te houden.

Publicaties uitgebracht in 2024

Een ringband als tentoonstellingscatalogus van 'Jan Loman, veelzijdig kunstenaar'.

Van de ringband catalogus bij de tentoonstelling over Jeanne Bieruma Oosting uit 2022 zijn exemplaren bijgemaakt, omdat ook hiervoor nog steeds belangstelling is.

Voor het in 2019 uitgebrachte boekje "Monumenten in Beetsterzwaag & Olterterp" was ook dit jaar weer de nodige belangstelling. Het is verkrijgbaar bij de Bakkers van Verloop, bij het TIP en bij speciale gelegenheden zoals de Open Monumentendag. Update op termijn lijkt nodig.

Douwe de Graaf schreef enkele mooie artikelen die op onze website zijn gepubliceerd Van Frank Terpstra hebben we zijn artikel over Luitje de Goed (geschreven voor het Molentijdschrift) mogen publiceren. Zie www.historischbeetsterzwaag.nl

Overige activiteiten in kort bestek

De Sa! stopte met haar activiteiten in de bestaande vorm. Redacteur Arend Waninge moest – zeer tot onze spijt- zijn activiteiten voor de Sa! (regionale weekkrant) staken.

Historisch Beetsterzwaag organiseerde met hulp van de Tropische Kas op 10 juli een intieme afscheidsborrel waar ook andere verenigingen uit Beetsterzwaag voor waren uitgenodigd.

Historisch Beetsterzwaag bedankte Arend met een fabel: De Sa!lamander en een ingelijste laatste 'Sa!'.

Op de 'Bloeizone dag' in mei in de Sporthal van Revalidatie Friesland heeft Stichting Historisch Beetsterzwaag zich gepresenteerd met een kraam.

De schilderijenserie 'De huizen van Tinco' van Theo de Feyter (gemaakt in 2018) was gedurende het hele jaar te zien in de ontmoetingsruimte van de Ontmoetingskerk.

Algemene structurele activiteiten

Samenwerking met extern en vooral plaatselijke organisaties heeft voortdurend de aandacht en is onze inzet. Te denken valt aan Cultbee, Tropische Kas, Revalidatie Friesland, Gemeente Opsterland, Organisatie Bloeizone, Plaatselijk Belang, Museum Opsterlân Gorredijk, Damshûs. Uiteraard is er ook doorlopend aandacht voor Marketing & Communicatie. Zoals eigen website, social media, digitale agenda's, persberichten en zo mogelijk redactionele artikelen.

Mailboxen aanmelding@historischbeetsterzwaag.nl en info@historischbeetsterzwaag.nl worden door het secretariaat beheerd. Evt. vragen en binnengekomen berichten worden, al naar gelang de inhoud, doorgezet naar andere bestuursleden of vrijwilligers.

De Stichting Historisch Beetsterzwaag

De Stichting Historisch Beetsterzwaag is opgericht in december 2016 en voortgekomen uit de Werkgroep Historische Rondleidingen die bestond sinds 2003. Binnen de Stichting zijn enthousiaste vrijwilligers actief, die zonder winstoogmerk Beetsterzwaag en Olterterp willen promoten. Bij het organiseren van activiteiten kunnen we als Stichting niet zonder vrijwilligers, o.a. voor het geven van rondleidingen en opbouw van tentoonstellingslocatie of kraam. Het cyclische activiteitenplan als leidraad voor de vergaderingen en de diverse activiteiten, blijkt goed te werken.

Het bestuur bestaat uit

- Nardus Huiskes, voorzitter
- Josien van den Berg, secretaris
- Heleen Verhage, penningmeester
- Sijanda Jelsma, lid / coördinator rondleidingen

Het bestuur is in het verslagjaar 6x bij elkaar gekomen. De vergaderingen waren, voor zover het weer het toeliet, in de notariskoepel.

Naast het bestuur zijn er een 4-tal structurele werkgroepen: de werkgroep Rondleidingen, de werkgroep Open Monumentendag, de werkgroep Archiven en de werkgroep Tentoonstellingen&lezingen. Daarnaast participeert Stichting Historisch Beetsterzwaag structureel in de Commissie Funerair Erfgoed in Beetsterzwaag. In elke werkgroep of commissie zit een bestuurslid om de lijnen kort te houden.

Daarnaast zijn er incidentele werkgroepjes voor kortlopende projecten, zoals voor het fotograferen en documenteren van de bouwtekeningen van Huize Lyndenstein.

Zie www.historischbeetsterzwaag.nl voor foto- en filmmateriaal en nadere informatie over de activiteiten van de Stichting Historisch Beetsterzwaag.

JvdB, febr 2025.